

Ks. Marek Chmielewski

CHRYSTOCENTRYZM ŻYCIA KONSEKROWANEGO
W INSTYTUTACH ŚWIECKICH
W ŚWIETLE DOKUMENTÓW KOŚCIOŁA*

W ramach bezpośredniego przygotowania do Jubileuszu 2000-lecia Narodzin Chrystusa Jan Paweł II postanowił, że pierwszy rok poświęcony będzie Osobie Jezusa Chrystusa i ma przebiegać pod hasłem: „Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel świata, wczoraj, dziś i na wieki” (Hbr 13, 8; por. TMA 40).

Bardzo wymowną, choć — jak się wydaje — przypadkową, jest zbieżność Roku Jezusa Chrystusa z 50-leciem ogłoszenia przez Piusa XII Konstytucji Apostolskiej *Provida Mater Ecclesia* (2 II 1947) ustanawiającej instytuty świeckie. Zbieżność ta skłania do podjęcia refleksji nad tym, jaką rolę w życiu świeckich konsekrowanych pełni Osoba Jezusa Chrystusa. Nawet pobieżne zapoznanie się z wypowiedziami Kościoła na temat instytutów świeckich¹ pozwala stwierdzić jednoznacznie, że duchowość tej formy życia w Kościele jest wybitnie chrystocentryczna. Ów chrystocentryzm wyraża się w trzech zasadniczych komponentach duchowości instytutów świeckich: w świeckości, w konsekracji i w apostołstwie.

---

* Wydrukowane w: „Do kogoż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego” (seria „Homo meditans”, t. 19), red. J. Misiurek, A. J. Nowak, W. Słomka, Lublin 1998, s. 173-187.

¹ Wszystkie oficjalne wypowiedzi Kościoła na temat instytutów świeckich, od Konstytucji *Provida Mater Ecclesia* do alokucji Jana Pawła II 1 II 1997 roku, zostały zebrane w książce pt. *Z Chrystusem w świecie. Instytuty świeckie w 50-lecie „Provida Mater Ecclesia”*. Wypowiedzi Kościoła. materiały z sympozjum, red. M. Chmielewski, W. Słomka i K. Stawecka, Lublin 1997, s. 17-185.

Wyrazem tego są zróżnicowane pod względem ważności i formy wypowiedzi Kościoła znaczące dynamiczny rozwój tej nowej formy życia konsekrowanego. Treści o instytutach świeckich zawarte są w oficjalnym nauczaniu Kościoła począwszy od konstytucji apostolskiej *Provida Mater Ecclesia*, przez motu proprio *Primo feliciter* (12 III 1948), instrukcję *Cum sanctissimus* (19 III 1948), uchwały Soboru Watykańskiego II, Kodeks Prawa Kanonicznego (25 I 1983), a skończywszy na posynodalnej adhortacji apostolskiej *Vita consecrata* (25 III 1996). Kościół wypowiadał się na temat życia duchowego instytutów świeckich także przy okazji różnych okoliczności, jak np. 25-, 30- i 50-lecie wydania konstytucji *Provida Mater Ecclesia* oraz kolejne Światowe Kongresy Instytutów Świeckich. Bogaty materiał doktrynalny został dwukrotnie opracowany przez Kongregację do spraw Zakonów i Instytutów Świeckich dla wewnętrznych potrzeb i dla pełniejszej informacji poszczególnych episkopatów.

Jest rzeczą zrozumiałą, że późniejsze dokumenty podejmują lub wprost powtarzają wcześniejszą wykładnię Kościoła na temat konsekracji świeckich. Niemniej jednak na pierwsze miejsce wysuwa się Osoba Jezusa Chrystusa, który jest przyczyną sprawczą, celową i wzorcą chrześcijańskiego powołania do świętości, a tym samym każdej formy życia konsekrowanego.

1. CHRYSOCENTRYCZNY WYMIAR ŚWIECKOŚCI

W mowie potocznej świeckość nie rzadko ma nadal wydźwięk pejoratywny². Tymczasem w duchowości instytutów

---

² Zob. E. Puzik, *O sztuce stania się w naszym świecie świętym*, Poznań 1988, s. 15; J. Słomińska, *Świeckość członków instytutów świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 195-210.

świeckich nie tylko doznaje ona swoistej rehabilitacji, ale stanowi wprost ich specyficzną cechę, co podkreśla m.in. motu proprio *Primo feliciter* w słowach: „[...] należy zawsze pamiętać, że we wszystkim musi być zachowany ich własny, specjalny, to znaczy świecki charakter, który stanowi całą rację ich bytu”³. Także Sobór Watykański II, a za nim *Katechizm Kościoła Katolickiego*, pojęcia „laik” i „świecki” rozumieją pozytywnie, skoro stwierdzają, że choć świeccy nie należą do hierarchii ani nie prowadzą życia zakonnego, to jednak są pełnoprawnymi członkami Kościoła świętego przez chrzcielne wszczępienie w Chrystusa (por. KK 31; KKK 897). Świeccy przez chrzest święty stają się uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego posłannictwa Chrystusa i jako członkowie Kościoła, który z istoty swej jest święty, są powołani do świętości na miarę świętości samego Boga (por. KK 39; KKK 1267). On ich odkupił przez Jezusa Chrystusa. Jak widać, w samych ontologicznych podstawach świeckości wyraźnie zaznacza się chrystocentryzm, który przybiera specyficzny kształt w duchowości świeckich konsekrowanych.

Świeckość członków instytutów świeckich, będąca istotnym elementem ich duchowości, nie jest stawaniem w opozycji do wiary i Chrystusa, jak sugerowałoby potoczne rozumienie tego słowa, ale uobecnianiem Chrystusa w świecie, „[...] jest cechą człowieka żyjącego pośród ludzi, «chrześcijanina żyjącego pośród chrześcijan świata», tego, kto «ma świadomość, że jest jednym z wielu», a jednocześnie «posiada pewność, że został powołany do całkowitego poświęcenia się na stałe Bogu i duszom» w sposób uznany przez Kościół” — stwierdził kard. Antoniutti otwierając I Światowy Kongres Instytutów Świeckich⁴. W *Doku-*

---

³ *Motu proprio „Primo feliciter”*, w: tamże, s. 31; por. DZ 11; KPK kan. 710-711.

⁴ I. Antoniutti, *Otwarcie Międzynarodowego Spotkania Instytutów Świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 44.

mencie informacyjnym Kongregacji do spraw Zakonów i Instytutów Świeckich, przesłanym wszystkim biskupom świata, czytamy, że świeckość osoby ochrzczonej widziana jest jako egzystencja w świecie i jej udział w jego różnorodnych aktywnościach⁵.

Tak rozumiana świeckość w sposób zasadniczy odróżnia instytuty świeckich konsekrowanych od zakonów i nabiera wymiaru teologicznego⁶, w jej centrum bowiem znajduje się osoba Jezusa Chrystusa. „Pozostawanie w świecie wyróżnia to szczególne powołanie do zbawczej obecności, która wyraża się w świadczeniu o Chrystusie i działaniu nad uporządkowaniem doczesnej rzeczywistości zgodnie z planem Bożym”⁷.

Wypowiedzi Kościoła na temat instytutów świeckich często podkreślają, że ich członkowie „mają uświęcać doczesność i sami siebie uświęcać w doczesności oraz nieść światu Chrystusa”⁸. Świat bowiem potrzebuje spotkania z Nim, chociaż nie zawsze sobie to uświadamia⁹. Dlatego pierwszoplanowym zadaniem świeckich konsekrowanych jest „[...] wcielać w życie świeckie posłannictwo Chrystusa”¹⁰, a jest to posłannictwo zbawcze. „Przeżywając tę nową relację ze światem ludzie ochrzczeni współdziałają z dziełem jego odkupienia w Chrystusie”¹¹.

---

⁵ Zob. *Instytuty świeckie. Dokument informacyjny*, w: tamże, s. 149.

⁶ Zob. L. Rutowska, *Model duchowości świeckich konsekrowanych*, „Ateneum kapłańskie” 77(1985), t. 105, s. 313.

⁷ *Instytuty świeckie. Dokument informacyjny*, art. cyt., s. 151.

⁸ I. Antoniutti, art. cyt., s. 42.

⁹ Paweł VI, *Do I Światowego Kongresu Instytutów Świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 51.

¹⁰ *Refleksje teologiczne na temat instytutów świeckich*, w: tamże, s. 90.

¹¹ Tamże, s. 71.

Wyrażając tę samą myśl kard. Pironio przywołuje słowa św. Pawła, w których Apostoł porównuje braci we wierze do listu pisanego „na żywych tablicach serc” (2 Kor 3, 1-3). „Tkwiąc głęboko w sercu świata — stwierdził Kardynał — trzeba być Chrystusowym listem czytany i znanym przez wszystkich”. Oznacza to, że uobecnianie Chrystusa w świecie jest przekazem tych treści i wartości, których „[...] nie można zrozumieć inaczej niż w Chrystusie i poprzez Chrystusa”¹².

Świeckość widziana w zarysowanym powyżej aspekcie chryologicznym wymaga odpowiedniej formacji członków instytutów świeckich. Chodzi o to, aby uzdalniała ich ona do „[...] stawiania się ciągle nową obecnością Chrystusa w świecie. A więc, po prostu trzeba formować nie do tego, by być współczesnym, ale do młodości duchowej. Chrystus jest stale nowy, rzeczywistość ludzka jest stale nowa”¹³. Autentyczność odwzorowania w sobie posłannictw Chrystusa możliwa jest tylko wówczas, gdy świecki konsekrowany staje się jego uczniem. Być zaś uczniem oznacza ustawicznie szukanie Chrystusa i wzorowanie się na Tym, „[...] który nie miał swego domu, który jadał ze wszystkimi i był przyjacielem wszystkich, nie wiążąc się z nikim w sposób szczególny. W Jego życiu nieprzewidziane sytuacje miały wymiar miłości i wolności”¹⁴. Jeżeli uczeń Chrystusa jest równocześnie dzięki swej wiedzy i talentom osobą prawdziwie kompetentny w swojej specjalności, to „[...] wówczas świat zostanie od wewnątrz przemieniony odkupieńczą mocą Chrystusa”¹⁵.

---

¹² E. Pironio, *Formacja członków i rola odpowiedzialnych*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 117

¹³ Tamże, s. 118.

¹⁴ *Refleksje teologiczne...*, art. cyt., s. 84.

¹⁵ Jan Paweł II, *Ewangelizacja a instytuty świeckie. Do II Światowego Kongresu Instytutów Świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 130; por. *Refleksje*

Chrystologiczna wizja świeckości stawia członkom instytutów świeckich określone wymagania. Przede wszystkim zachodzi „[...] konieczność skoncentrowania swego życia na Chrystusie, od którego wszystko pochodzi i do którego wszystko zmierza”¹⁶. Owocem tego będzie ściśle wewnętrzne zjednoczenie z Nim, najpełniej wyrażające się w ustawicznej modlitwie i życiu sakramentalnym, inspirowanych tym, co niesie świecka codzienność. Ignacjańska zasada życia duchowego „*contemplativus in actione*” powinna znaleźć tu pełne zastosowanie.

Ta postawa odkrywania Chrystusa w świecie jest celem formacji zarówno podstawowej, jak i permanentnej, co przypomniał kard. Pironio, twierdząc, że „trzeba formować do zaangażowania głębokiego i zawsze nowego w łączności z Chrystusem, który wzywa nas i posyła, a równocześnie trzeba formować do zaangażowania w rzeczywistości doczesnej w dzisiejszym świecie”¹⁷.

2. CHRYSTOCENTRYZM KONSEKRACJI ŚWIECKICH

Epokowe znaczenie konstytucji apostołskiej *Provida Mater Ecclesia* polega m.in. na tym, że przełamuje dotychczasowy stereotyp, zgodnie z którym nie widziano możliwości życia konsekrowanego poza instytutami zakonnymi. Oddanie się Chrystusowi oznaczało radykalne zerwanie ze światowym stylem życia. Tymczasem „Kościół uznaje za członków instytutów świeckich tych, którzy przeżywają swoją konsekrację w świecie, kierowani pragnieniem wprowadzania w życie społeczne Chrystusa i Jego

---

teologiczne..., art. cyt., s. 75.

¹⁶ *Refleksje teologiczne...*, art. cyt., s. 85.

¹⁷ E. Pironio, art. cyt., s. 119.

nauki” — stwierdza kard. I. Antoniutti¹⁸. Konsekracja członków instytutów świeckich nie ma zatem charakteru oddzielenia od świata, uwidocznionego przez znaki zewnętrzne, takie jak np. habit, czy wspólne zamieszkiwanie. Posiada jednak „istotny rys całkowitego oddania Chrystusowi w określonej wspólnocie kościelnej, z którą zespala każdego członka więź wzajemna i trwała, i w której charyzmacie każdy członek uczestniczy”¹⁹.

Konsekracja jest w swej istocie poświęceniem się Bogu w Jezusie Chrystusie na wyłączną własność (por. RD 7) i pod tym względem konsekracja w instytutach świeckich nie różni się od konsekracji zakonnej. Wymownie potwierdza to także adhortacja apostolska Jana Pawła II *Vita consecrata* o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie. Mówiąc o formach konsekracji Papież jako równorzędne wymienia: życie monastyczne, stan dziewic poświęconych Bogu, pustelników, wdowy, instytuty kontemplacyjne, zgromadzenia zakonne, stowarzyszenia życia apostolskiego oraz instytuty świeckie (por. VC 10). Wspomina także o nowych formach życia konsekrowanego, ale ich bliżej nie precyzuje. Wspólnym mianownikiem jest to, że „[...] życie konsekrowane objawia jedność przykazania miłości — nierozzerwalną więź między miłością Boga a miłością bliźniego” (VC 5).

Słusznie zatem omawiane dokumenty Kościoła na temat instytutów świeckich bardzo mocno akcentują chrystocentryzm także tej formy konsekracji. Wydaje się nawet, że jest to wiodący temat wszystkich wypowiedzi Papieży, zwłaszcza Pawła VI, który pisze: „Iść za Chrystusem oznacza w życiu każdego chrześcijanina pierwszeństwo wyboru Chrystusa ponad wszystko inne,

---

¹⁸ I. Antoniutti, art. cyt., s. 42.

¹⁹ *Refleksje teologiczne...*, art. cyt., s. 74.

jeśli to konieczne, aż do męczeństwa”²⁰. Również bowiem członkowie instytutów świeckich naśladowają Chrystusa dziewiczego, ubożego i posłusznego aż do śmierci, „[...] i w ten sposób potwierdzają swoim życiem prawdę, że głosił On swoje orędzie czystości, ubóstwa i posłuszeństwa ludziom żyjącym tak jak oni w świecie”²¹.

Analizowane tutaj dokumenty Kościoła podkreślają jednak, że konsekracja ta, jako całkowite oddanie się Chrystusowi, jest specyficzna ze względu na swój świecki charakter. „Naśladowanie Chrystusa przez rady ewangeliczne realizuje się dla świeckich konsekrowanych w ramach struktur świata i wyraża się w wymiarach tego świata”²². Mocno akcentował to Paweł VI, stwierdzając: „Żadnego z tych dwu aspektów waszego duchowego oblicza nie można cenić wyżej, nie obniżając tym samym wartości drugiego. Oba są istotne... Jesteście rzeczywiście konsekrowani i rzeczywiście w świecie”²³.

Ścisły związek świeckości i konsekracji, jako dwóch wzajemnie dopełniających się dróg naśladowania Chrystusa (*sequela Christi*), rzutuje na sposób przeżywania ślubów czystości, ubóstwa i posłuszeństwa.

a) Czystość

Treścią ślubu czystości jest doskonała miłość do Chrystusa aż po całkowity dar ze siebie. To właśnie miłość „[...] stawia czystość na specjalnym miejscu w porządku wymieniania trzech rad, ponieważ w naszym świecie jest ona najbardziej przejrzy-

---

²⁰ *Instytuty świeckie. Dokument informacyjny*, art. cyt., s. 150; por. KK 42.

²¹ I. Antoniutti, art. cyt., s. 43.

²² Tamże, s. 82.

²³ *Instytuty świeckie. Dokument informacyjny*, art. cyt., s. 155.

stym znakiem poświęcenia Bogu całej ludzkiej istoty. Realizuje się ono w oddaniu siebie Chrystusowi, aby dzielić z Nim Jego sposób życia i coraz głębiej uczestniczyć w Jego mistycznych zaślubinach z Kościołem²⁴. W tym znaczeniu czystość jest najbardziej czytelnym znakiem eschatologicznym.

W przypadku świeckich konsekrowanych czystość realizowana jest w kontekście świata, z tej racji wymaga niekiedy większego samozaparcia, aniżeli w przypadku osób zakonnych. Nie może jednak oznaczać zamknięcia się na innych ludzi. Związany z charyzmatem czystości wysiłek „[...] nie jest ascezą samotności, lecz ascezą życia z innymi, szukania innych, aby dać im miłość Chrystusa. Uwalnia od egoizmu, rozszerza serce, pomaga zdobywać wewnętrzną wolność, pozwala stale kontrolować własną równowagę psychiczną. W istocie czystość jest nie tyle negatywnym ideałem wyrzeczenia, ile raczej cudownym oddaniem siebie Bogu na służbę braciom²⁵. Dzięki temu członek instytutu ma możliwość stawać się „bratem powszechnym, to znaczy przyjacielem wszystkich ludzi, w każdej porze, przy wszystkich okazjach i we wszystkich sytuacjach²⁶ na wzór Chrystusa, który nikogo nie odtrącał (por. Mt 9, 13).

W ślubowanej czystości członka instytutu świeckiego w sposób najbardziej przejrzysty ujawnia się duchowość tej formy konsekracji. Powołanie instytutowe nie jest bowiem wezwaniem do życia w samotności, lecz kreuje takie więzy wspólnotowe, przez które wszyscy członkowie jednoczą się w szczególną jakby „rodzinę w Chrystusie²⁷. Nie jest to więc duchowość „[...] ode-

---

²⁴ *Refleksje teologiczne...*, art. cyt., s. 83.

²⁵ Tamże, s. 84.

²⁶ Tamże.

²⁷ *Instytuty świeckie. Dokument informacyjny*, art. cyt., s. 159; por. KPK kan 602.

rwana od życia, duchowość monastyczna, duchowość zakonna, ale to jest duchowość człowieka świeckiego kochanego przez Chrystusa, który związał się z nim węzłem radykalnej miłości i przeżywa ją w sercu świata. A więc jest to duchowość chrześcijanina stale posyłanego do świata” — zauważa kard. Pironio²⁸.

Czystość ślubowana przez członków instytutów świeckich wyraża zatem najściślejszy związek z Chrystusem i z braćmi. On — Oblubieniec jest centrum życia i wspólnoty.

b) Ubóstwo

Chrystus przyjmując ludzką naturę stał się ubogim (por. 2 Kor 8, 9), co znalazło najpełniejszy wyraz w całkowitym oddaniu Ojcu i w absolutnej wolności, z jaką wypełniał On swoją zbawczą misję. „Ubóstwo Chrystusa, który zdecydował się przyjąć naturę ludzką, aby zbawić człowieka, jest ubóstwem, które przerasta wszelkie możliwości rozumienia i pozostaje zawsze tajemnicą, jaką trzeba ciągle zgłębiać. W ubóstwie Chrystusa szczególnie zwraca uwagę całkowita zależność od Ojca, pełna wolność, z jaką wypełniał On swoją zbawczą misję, i oderwanie od dóbr tego świata”²⁹.

Postawa ubóstwa, szczególnie w odniesieniu do członków instytutów świeckich, jest ufnym przyłgnięciem do Chrystusa i powinna być naznaczona teologalną cnotą nadziei, która wszędzie i w każdej sytuacji pozwala widzieć dobroć obdarowującego Boga. Świecki, który przez konsekrację zawierzył siebie całkowicie Chrystusowi, musi wyrobić w sobie wewnętrzną postawę wolności w stosunku do dóbr materialnych, pozostających do jego dyspozycji ze względu na świecki styl życia i charakter pra-

---

²⁸ E. Pironio, art. cyt., s. 123.

²⁹ *Refleksje teologiczne...*, art. cyt., s. 85.

cy zawodowej. Praktycznym tego wyrazem w duchowości świeckich konsekrowanych jest oszczędność, motywowana gotowością dzielenia się z potrzebującymi nie tylko dobrami materialnymi (np. pieniędzmi), ale także dobrami duchowymi i kulturalnymi (np. swoim czasem, umiejętnościami) itd. Ubóstwo bowiem jest znakiem solidarności z braćmi w potrzebie. Warto jeszcze dodać, że „charakterystyczną formą ewangelicznego ubóstwa dla człowieka świeckiego jest staranie, by razem z braćmi budować świat bardziej sprawiedliwy. Mieści się w tym nieubieganie się o władzę, która jest jedną z największych pokus naszych czasów”³⁰. Wyraża się w tym naśladowanie Chrystusa, „[...] który nie przyszedł, by Mu służono, lecz aby służyć...” (Mt 20, 28).

c) Posłuszeństwo

Naśladowanie Chrystusa, który stał się posłusznym aż do śmierci krzyżowej (por. Flp 2, 8) w pełnieniu woli Bożej, jest treścią ślubu posłuszeństwa i domaga się od członków instytutów świeckich w pierwszym rzędzie posłuszeństwa Chrystusowi objawiającemu swoją wolę w Kościele, jak również w „znakach czasu”. Posłuszeństwo, jako powzięcie stanowczej decyzji, by odpowiedzieć na specjalne wezwanie Chrystusa i oddać Mu całkowicie swoje istnienie, wyrzekając się wszystkiego, co w świecie może być przeszkodą do zrealizowania tego wyłącznego daru, jest u podstaw konsekracji, sięgającej swymi korzeniami w konsekrację chrztu i pełniej ją wyraża (por. DZ 5)³¹. Z tej racji posłuszeństwo uznawane jest za najtrudniejszą ze wszystkich rad ewangelicznych dla członków instytutów świeckich. Wymaga

---

³⁰ Tamże, s. 86-87.

³¹ Zob. tamże, s. 74.

ono bowiem stałego otwarcia się na wolę Boga, które w perspektywie wiary „doprowadza do odkrywania zawsze obecnego Chrystusa”³².

Wierne wypełnianie tak rozumianego ślubu posłuszeństwa ze strony świeckich konsekrowanych możliwe jest wówczas, gdy mają oni wrażliwe chrystocentryczne sumienie, to znaczy prawidłowo uformowane na wzór Chrystusa (por. KDK 16). Posłuszeństwo takiemu sumieniu w stale zmieniających się okolicznościach życia świeckiego umożliwia spontaniczne odczytywanie woli Bożej i wypełnianie jej jak Maryja, która pozostaje ideałem dla każdej świeckiej osoby konsekrowanej.

Konsekracja, jak widać, nie stoi w sprzeczności ze świeckim charakterem życia, aczkolwiek wymaga radykalizmu³³. Te dwa wymiary życia duchowego wzajemnie się dopełniają, stanowią syntezę zdolną do zbawiania i przekształcania świata. Konsekrowana świeckość stawia członków instytutów „[...] w świecie jako świadków wyższości wartości duchowych i eschatologicznych, to znaczy świadków absolutnego charakteru chrześcijańskiej miłości, która im jest większa, tym więcej ukazuje względność wartości tego świata...” — mówił papież Paweł VI do odpowiedzialnych instytutów świeckich³⁴.

Należy jeszcze podkreślić paschalny charakter konsekracji członków instytutów świeckich. „Wasz wybór ubóstwa, czystości i posłuszeństwa jest sposobem uczestniczenia w Krzyżu Chrystusowym — głosił Paweł VI — do niego bowiem one upodabniają was przez wyrzeczenie się dóbr skądinąd dozwolonych i

---

³² E. Pironio, art. cyt., s. 121.

³³ Zob. W. Słomka, *Radykalizm ewangeliczny życia konsekrowanego w świecie*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 211-222.

³⁴ Paweł VI, *Do odpowiedzialnych generalnych instytutów świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 65.

prawych. Wybór ten jest również sposobem uczestniczenia w zwycięstwie Zmartwychwstałego Chrystusa, albowiem chroni on przed zagrożeniami wypływającymi z tego rodzaju wartości, które mogłyby przeszkodzić w zachowaniu pełnej dyspozycyjności waszego ducha”³⁵.

Życie konsekrowane w instytucie świeckim ma więc w pełni charakter chrystocentryczny i zarazem eklezjalny. Nie można bowiem oddzielać Chrystusa od Jego Kościoła. Życie konsekrowane w duchu rad ewangelicznych jest wyrazem niepodzielnego oddania się Chrystusowi i Kościołowi, wytrwałego i bezkompromisowego dążenia do świętości i przekonania, że ostatecznie „tylko Chrystus przez swoją łaskę dokonuje zbawienia i przekształcenia świata”³⁶. Zatem każde wezwanie do pójścia za Chrystusem jest wezwaniem do wspólnoty życia w Nim i w Kościele. Z tej racji „[...] całkowity i definitywny dar, jaki składają Chrystusowi członkowie tych instytutów, jest przyjmowany w imieniu Kościoła reprezentującego Chrystusa, i w takiej formie, jaką Kościół zatwierdził”³⁷.

Oddanie siebie Chrystusowi i Kościołowi, dokonujące się w konsekracji poprzez profesję rad ewangelicznych, uzdolnia członka instytutu świeckiego do tego, aby całą swoją działalność w świecie i wobec świata bardziej kierował ku Bogu i w ten sposób uświęcał siebie i zadany mu świecki świat³⁸.

---

³⁵ Tamże, s. 66.

³⁶ Tenże, *List z okazji 25. rocznicy „Provida Mater Ecclesia”*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 59.

³⁷ *Refleksje teologiczne...*, art. cyt., s. 73.

³⁸ I. Antoniutti, art. cyt., s. 44; *Motu proprio „Primo feliciter”*, II, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 31.

3. APOSTOLSTWO

Połączenie w jednym powołaniu instytutowym konsekracji i świeckiego zaangażowania, nadaje tym dwom elementom oryginalny charakter. Głębsze zjednoczenie z Chrystusem dzięki pełnej profesji rad ewangelicznych — bardziej zażyła jedność z Nim, czyni szczególnie owocnym apostołstwo w świecie, którego istotą jest uobecnianie Chrystusa i urządzenie świata w duchu Chrystusowym. Mówi o tym Kodeks Prawa Kanonicznego: „Członkowie tych instytutów wyrażają i realizują własną konsekrację w działalności apostołskiej. Starają się oni na podobieństwo zaczynu przepoić wszystko duchem ewangelicznym dla umocnienia i wzrostu Ciała Chrystusa” (kan. 713 § 1). Cała więc ich działalność apostołska wypływa ze zjednoczenia z Chrystusem (por. kan. 719 § 1).

Synteza świeckości i konsekracji dla apostołstwa nie jest pomniejszeniem treści i wymagań rad ewangelicznych, lecz przeciwnie — jest specjalnym powołaniem do zbawczej obecności, realizowanym przez dawanie świadectwa Chrystusowi i działalność mającą na celu porządkowanie spraw doczesnych według Bożego planu³⁹. W odniesieniu do tej działalności profesja rad ewangelicznych nabiera szczególnego znaczenia, na co zwracają uwagę liczne dokumenty Kościoła na temat instytutów świeckich, m.in. adhortacja apostołska *Vita consecrata*, w której Jan Paweł II zauważa, że synteza świeckości i konsekracji jest „ich cechą specyficzną, zamierzającą przepajać społeczeństwo nowymi energiami Królestwa Chrystusowego, dążyć do przemiany świata od wewnątrz mocą Błogosławieństw” (VC 10).

---

³⁹ Zob. Jan Paweł II, *Ewangelizacja a instytuty świeckie...*, art. cyt., s. 132.

Przez radykalne dążenie za Chrystusem na mocy profesji rad ewangelicznych w świecie „świecka konsekracja oznacza i swościę wypełnia harmonijną jedność budowania Królestwa Bożego i formowania doczesnego świata, otwarcie przepowiadając Ewangelię Jezusa i chrześcijańskie przykazania dla pełnego rozwoju człowieka”⁴⁰. Dokonuje się to przede wszystkim na sposób świadectwa życia dawanego Chrystusowi. Podkreśla to już motu proprio *Primo feliciter* porównując świeckich konsekrowanych do ewangelicznego światła, które świeci w ciemnościach, i do dobrego zaczynu, który działa wszędzie i zawsze, przenikając wszystkie środowiska i wszelkimi sposobami, słowem i przykładem, niesie orędzie Ewangelii, aby „wszystko przemieniło się w Chrystusie”⁴¹.

Apostolstwo członków instytutów świeckich, osadzone mocno w konsekracji, chroni ich przed naturalizmem w kontaktach ze światem i stanowi „wyraz miłości i posłannictwa Chrystusa”. Ono jest — jak zauważył Paweł VI — źródłem nadziei, która powinna ich zawsze podtrzymywać, nawet wtedy, gdy zewnętrzne owoce pracy są nikłe lub ich nie ma wcale. „Wasze życie — stwierdził dalej — jest owocne nie ze względu na zewnętrzne dzieła, lecz ze względu na miłość do Chrystusa, która was skłoniła do całkowitej ofiary i której dajecie świadectwo w zwykłych warunkach życia”⁴². Owocność apostolstwa członków instytutów świeckich bierze się z tego, że są oni jakby „w punkcie skrzyżowania pomiędzy inicjatywą Boga a oczekiwaniem stworzenia: inicjatywą Boga, którą przynoszą światu przez mi-

---

⁴⁰ *Instytuty świeckie. Dokument informacyjny*, art. cyt., s. 141.

⁴¹ *Motu proprio „Primo feliciter”*, art. cyt., s. 32.

⁴² Paweł VI, *List z okazji 25. rocznicy „Provida Mater Ecclesia”*, art. cyt., s. 59.

łość i wewnętrzne zjednoczenie z Chrystusem”⁴³.

Celem apostołstwa świeckich konsekrowanych jest bowiem – jak się wyraził tenże Papież – „ożywić misterium Chrystusa w świecie”, którego dokonują oni w pewien „własny sposób”, w którym może się przejawiać misterium Kościoła. „Chrystus, nasz Zbawca, jest taką pełnią, której nigdy nie będziemy mogli objąć ani dostatecznie wyrazić. On jest wszystkim dla swego Kościoła, a tym, czym my jesteśmy w Kościele, jesteśmy właśnie przez Niego, z Nim i w Nim. Także dla instytutów świeckich On pozostanie najwyższym wzorem i natchnieniem, z którego będą czerpać”⁴⁴.

Apostołstwo świeckich konsekrowanych, jak widać, ma wymiar chrystocentryczny i eklezjalny zarazem. Niemożliwa jest bowiem „autentyczna łączność z Chrystusem poza rzeczywistą jednością ze wspólnotą kościelną, kierowaną przez prawowitych pasterzy. Byłoby to pozorne i zwodnicze. [...] Jesteście więc z Chrystusem i przez Chrystusa w Jego Kościele” – czytamy w przesłaniu Pawła VI do odpowiedzialnych generalnych instytutów świeckich⁴⁵. Na apostołstwo instytutów świeckich należy zatem spojrzeć w perspektywie chrystologicznej i eklezjologicznej. Otóż skoro członkowie instytutów świeckich uczestniczą w zadaniu ewangelizacyjnym Kościoła, to pełnią oni także kapłańskie, prorockie i królewskie posłannictwo zlecone mu przez Chrystusa⁴⁶. Nauczanie Kościoła wprost o tym nie mówi w odniesieniu do świeckich konsekrowanych, być może dlatego, że

---

⁴³ Jan Paweł II, *Do uczestników Międzynarodowego Sympozjum Instytutów Świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 184.

⁴⁴ Paweł VI, *Do odpowiedzialnych generalnych...*, art. cyt., s. 64.

⁴⁵ Tamże, s. 67.

⁴⁶ Zob. M. Chmielewski, *Powołani do życia konsekrowanego w świecie*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 230-238.

potrójne posłannictwo dotyczy wszystkich bez wyjątku członków Kościoła, a więc także świeckich, co zostało mocno wyeksponowane w adhortacji apostołskiej *Christifideles laici* (por. ChL 14; KK 31, 34-36).

Skoro do istoty kapłaństwa należy zbawcze pośrednictwo, to posłannictwo kapłańskie świeckich polega głównie na uświęcaniu zadanej im rzeczywistości ziemskiej, przez włączenie jej w jedyne zbawcze pośrednictwo Chrystusa, stale aktualizowane w Ofierze Eucharystycznej. Członkowie instytutów świeckich jako osoby konsekrowane pełnią tę funkcję w sposób szczególny. Podobnie bowiem jak Chrystus z racji swej Bosko-ludzkiej natury jest Najwyższym Kapłanem, tak członkowie instytutów świeckich ściśle zjednoczeni z Nim przez konsekrację i zarazem „zanurzeni” w świecie, mają szczególny tytuł dla pełnienia kapłańskiego posłannictwa Kościoła. Czynią to więc przez włączanie w Eucharystyczną Ofiarę i codzienną swoją modlitwę trudów oraz sukcesów swojej pracy, wypoczynku, spraw, którymi zajmują się w swoim środowisku, i apostołskich przedsięwzięć itp. (por. KK 34).

Jeśli chodzi o profetyczne posłannictwo członków instytutów świeckich, to w całej rozciągłości odnosi się do nich treść zawarta w adhortacji apostołskiej *Evangelii nuntiandi*, na co zwrócił uwagę jej autor papież Paweł VI⁴⁷, przypominając, że „pierwszorzędnym i bezpośrednim ich zadaniem [...] jest [...] pełne uaktywnienie wszystkich chrześcijańskich i ewangelicznych sił i mocy, ukrytych, ale już obecnych i czynnych w tym świecie. Polem właściwym dla ich ewangelizacyjnej aktywności jest szeroka i bardzo złożona dziedzina polityki, życia społecznego, gospodarki; dalej dziedzina kultury, nauki i sztuki, stosunków mię-

---

⁴⁷ Zob. Paweł VI, *Do II Zgromadzenia Odpowiedzialnych Generalnych Instytutów Świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 105.

dzynarodowych i środków przekazu społecznego; do tego dochodzą niektóre dziedziny szczególnie otwarte na ewangelizację, jak miłość, rodzina, wychowanie dzieci i młodzieży, praca zawodowa, cierpienia ludzkie” (EN 70).

Udział świeckich konsekrowanych w prorockim urzędzie Chrystusa polegać więc będzie na zobowiązaniu do tego, „[...] by z wiarą przyjęli Ewangelię i głosili ją słowem i czynem, demaskując śmiało i odważnie wszelkie przejawy zła. [...] winni oni zabiegać o to, by nowość i moc Ewangelii jaśniała w ich życiu codziennym, rodzinnym i społecznym, oraz cierpliwie i odważnie, pośród sprzeczności współczesnych czasów, dawać wyraz nadziei na przyszłą chwałę «także przez formy życia świeckiego»” (ChL 14). Podstawowym warunkiem spełnienia powyższego zobowiązania jest osobiste przyjęcie treści orędzia ewangelicznego, tak by Ewangelia stała się dla nich doświadczeniem aktualnie żywej Rzeczywistości (por. KO 25).

Z kapłańskim i prorockim posłannictwem członków instytutów świeckich integralnie wiąże się ich posłannictwo królewskie, które polega na przywracaniu stworzeniu całej jego pierwotnej wartości i poddawanie go władzy Chrystusa Zmartwychwstałego. Jest to służba Królestwu Bożemu i „rozszerzanie go w dziejach”, a zarazem pokonywanie królestwa grzechu i zła (por. ChL 14). To zwycięstwo nad złem musi najpierw dokonać się w samym człowieku przez walkę duchową i postawę bezinteresownej służby, w której on odnajduje się w pełni (por. KDK 24).

Chrześcijańska królewskość, będąca także udziałem świeckich konsekrowanych, koresponduje z ideą „cywilizacji miłości”, propagowaną głównie przez Jana Pawła II (por. DiM 14). Rozumie się przez nią prymat osoby przed rzeczą, tego by «bardziej być», aniżeli «więcej mieć», pierwszeństwo etyki przed techniką

oraz prymat miłosierdzia przed sprawiedliwością⁴⁸. „Cywilizacja miłości” aktualizuje się najbardziej w obszarze pracy zawodowej. Z tej racji od członków instytutów świeckich wymaga się wysokich kompetencji zawodowych, widząc w tym jeden ze skuteczniejszych środków ewangelizacji⁴⁹.

Świeccy konsekrowani podejmując się wskazanych powyżej apostoelskich zadań w świecie i wobec świata, czynią to w ścisłej jedności z Kościołem i niejako w jego imieniu, dlatego Paweł VI instytuty świeckie nazwał „[...] «doświadczalnym laboratorium», w którym Kościół sprawdza konkretne sposoby układania swoich stosunków ze światem”⁵⁰.

Wypowiedzi Kościoła na temat instytutów świeckich, jak wynika z przeprowadzonych tu analiz, w Chrystusie widzą cel, sens i sposób realizacji powołania do świeckiego życia konsekrowanego. Konstytutywne elementy duchowości instytutów świeckich: świeckość, konsekracja i apostołstwo mają zatem właściwy sobie wymiar chrystologiczny. Nie oznacza to jednak, że w omawianych źródłach nie dostrzega się trynitarnego wymiaru duchowości świeckich konsekrowanych, tak mocno wyeksponowanego przez Jana Pawła II w adhortacji *Vita consecrata*⁵¹. Cał-

---

⁴⁸ Zob. A. Nossol, *Ku cywilizacji miłości*, Opole 1984, s. 16.

⁴⁹ Zob. m.in.: Paweł VI, *Do II Zgromadzenia Odpowiedzialnych Generalnych...*, art. cyt., s. 105; *Formacja w instytutach świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 111 i 114; Jan Paweł II, *Ewangelizacja a instytuty świeckie*, art. cyt., s. 133; tenże, *Do III Światowego Kongresu Instytutów Świeckich*, w: tamże, s. 172-173.

⁵⁰ Paweł VI, *Do II Zgromadzenia Odpowiedzialnych Generalnych...*, art. cyt., s. 104.

⁵¹ Zob. W. Słomka, *Tajemnica Trójcy Przenajświętszej a życie konsekrowane według posynodalnej adhortacji Jana Pawła II „Vita consecrata”*, „Roczniki Teologiczne” 44(1997) z. 5, s. 73-83.

kowite oddanie się Chrystusowi przez profesję rad ewangelicznych i wszelkie podejmowane działania apostołskie, mają przecież ostatecznie na celu oddanie chwały Ojcu. Tym zaś, który jest bezpośrednim sprawcą zaistnienia instytutów świeckich w Kościele i ich misji w świeckim świecie jest Duch Święty. Wielokrotnie podkreślają to omawiane dokumenty Kościoła na temat instytutów świeckich, tak iż pneumatologiczny wymiar duchowości instytutów świeckich zasługiwałby na osobne opracowanie.

Kwestię godną uwagi stanowią instytuty świeckie kapłańskie, o których często jest mowa w dokumentach Kościoła na temat instytutów świeckich. W nich chrystocentryzm życia duchowego ujawnia się jakby w potrójnym wymiarze: ze względu na sakrament kapłaństwa, profesję rad ewangelicznych i apostołstwo w świeckim świecie.

Chrystocentryzm życia konsekrowanego w instytutach świeckich ma wyraz bardzo praktyczny, chodzi mianowicie o ścisłą egzystencjalną więź z Chrystusem dla uobecniania go w świeckim świecie. Z tej racji — wydaje się — że w perspektywie Roku 2000 instytuty świeckie mają do spełnienia niezmiernie ważne zadanie. Wyraził to Jan Paweł II w słowach skierowanych do uczestników IV Światowego Kongresu Instytutów Świeckich: „Wasza misja wpisuje się dziś w perspektywę umocnioną przez tradycję teologiczną i polega na *consecratio mundi*, czyli uświęcaniu świata. Celem jej jest doprowadzenie wszystkiego do Chrystusa, jako do jednej Głowy, przez działanie od wewnątrz, wśród rzeczywistości ziemskich”⁵². W ten sposób instytuty świeckie, świętujące w Roku Jezusa pięćdziesięciolecie swojego prawnego

---

⁵² Jan Paweł II, *Do IV Światowego Kongresu Instytutów Świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie...*, dz. cyt., s. 171.

usankcjonowania w Kościele, mogą i powinny przyczynić się do tego, aby w nowym Tysiącleciu jeszcze pełniej objawiła się prawda hasła: „Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel świata, wczoraj, dziś i na wieki”.